

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет біології та лісового господарства
Кафедра зоології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ФАУНА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВИВЧЕННЯ У
ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ ТА
ПРИРОДОЗНАВСТВА

підготовки бакалавра
спеціальності 014 Середня освіта (Природничі науки),
освітньо-професійної програми Середня освіта. Природничі науки.

Луцьк – 2024

Силабус освітнього компонента «Фауна України та її вивчення у шкільному курсі біології та природознавства» підготовки бакалавра галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальності 014 Середня освіта (Природничі науки), за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Природничі науки.

Розробник: Бусленко Л. В., кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми доц. Іванців О. Я.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри зоології

Протокол № 1 від 4 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри

проф. Сухомлін К. Б.

Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 014. Середня освіта (Природничі науки). ОПП Середня освіта. Природничі науки. «Бакалавр»	Вибіркова
Кількість годин/кредитів – 150/5		Рік навчання 4-й
		Семестр 7-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні 20 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота 110 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю – залік

II. Інформація про викладача

Бусленко Леся Володимирівна

Науковий ступінь: кандидат біологічних наук,

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри зоології

Контактна інформація: e-mail Buslenko.Lesya@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Фауна України вивчає видове різноманіття тварин від найпростіших одноклітинних форм до високоорганізованих ссавців та закономірності розподілу фауністичних комплексів по території України; фонові види, ендеміки, рідкісні і зникаючі види тварин та їх поширення; значення різних груп і видів тварин у народному господарстві і в природних екосистемах; сучасні напрямки досліджень фауни; проблеми охорони і раціонального використання тварин. Акцентується увага на вивченні Фауна України у шкільному курсі біології та природознавства. Розглядаються різні аспекти ефективного вивчення тваринного світу у сучасній школі.

2. Пререквізити та постреквізити

Пререквізити (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни): зоологія, навчальна комплексна зоолого-ботанічна практика, заповідна справа.

Постреквізити (дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни): зоогеографія, екологія біологічних систем, біологія паразитарних систем, порівняльна анатомія безхребетних, порівняльна анатомія хребетних.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою викладання освітнього компонента «Фауна України та її вивчення у шкільному курсі біології та природознавства» є всебічне вивчення тваринного світу, його різноманіття, життєдіяльності тварин різних таксономічних груп, їх розповсюдження, зв'язок із зовнішнім середовищем існування, закономірності розподілу фауністичних комплексів по території України, а також господарське значення та роль в біосфері.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Фауна України та її вивчення у шкільному курсі біології та природознавства» є надання студентам базових знань про різноманітність фауни України від найпростіших одноклітинних форм до високоорганізованих ссавців. Завданнями дисципліни також є сформувати у студентів уявлення про особливості фауністичних комплексів різних ландшафтно-кліматичних зон України; висвітлення основних питань, пов'язаних з охороною і раціональним використанням тваринних ресурсів України.

4. Результати навчання (Компетентності)

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Знання та розуміння предметної області (біологія, природознавство, здоров'я людини), специфіки професійної діяльності для формування в учнів наукового світогляду. ЗК 5. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство. ЗК 7. Здатність застосовувати знання на практиці та ефективно розв'язувати практичні задачі.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 2. Здатність демонструвати базові знання в галузі біологічних наук, педагогіки, методики навчання біології, природничих наук та основ здоров'я та на межі предметних галузей, здійснювати їх інтеграцію під час виконання професійних завдань.

	ФК 5. Здатність застосовувати сучасні методи дослідження біологічних об'єктів, планувати та проводити наукові дослідження з біології та на межі предметних галузей, здійснювати їх інформаційне та методичне забезпечення, інтерпретувати дані та робити висновки, готувати результати наукових робіт до оприлюднення. ФК 8. Здатність застосовувати екологічні знання у педагогічній діяльності для екологізації мислення та поведінки учнів на основі усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування відповідно до концепції сталого розвитку.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 3. Знати сучасну систему організації природи та методології природничо-наукового пізнання, закономірності будови, функціонування природних систем, в т.ч. організму людини, їх розвиток і взаємодію, основні функціональні особливості для підтримання сталості складу, структури, взаємозв'язок із неживою природою; використовувати знання для їх охорони, відтворення та збалансованого розвитку. ПРН 9. Володіти навичками збору та обробки первинного біологічного матеріалу, вміти виготовляти колекції, тимчасові мікропрепарати, гербарії та використовувати їх у навчальному процесі. ПРН 10. Вміти застосовувати теоретичні знання та практичні методи різноманітних галузей біологічної наук на операційному рівні для розвитку формування цілісної наукової картини світу.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Самос. роб.	Конс.
Змістовий модуль І. Фауна безхребетних України					
Тема 1. Фауна України та її вивчення в шкільному курсу біології. Найпростіші України.	15	1	2	11	1
Тема 2. Губки та Кишковопорожнини України.	15	1	2	11	1
Тема 3. Черви у фауні України	15	1	2	11	1
Тема 4. Малакофауна	15	1	2	11	1

Тема 5. Ракоподібні, хеліцерові та трахейнодишних у фауні України	15	1	2	11	1
Разом за змістовим модулем 1	75	5	10	55	5
Змістовий модуль II. Фауна хребетних України					
Тема 6. Іхтіофауна України	15	1	2	11	1
Тема 7. Батрахофауна України	15	1	2	11	1
Тема 8. Герпетофауна України	15	1	2	11	1
Тема 9. Орнітофауна	15	1	2	11	1
Тема 10. Ссавці України	15	1	2	11	1
Разом за змістовим модулем 2	75	5	10	55	5
Усього годин	150	10	20	110	10

Теми лабораторних робіт

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Фауна України та її вивчення в шкільному курсу біології. Найпростіші України.	2
2	Губки та Кишковопорожнини України	2
3	Черви у фауні України	2
4	Малакофауна України	2
5	Ракоподібні, хеліцерові та трахейнодишних у фауні України	2
6	Іхтіофауна України	2
7	Батрахофауна України	2
8	Герпетофауна України	2
9	Орнітофауна	2
10	Ссавці України	2
	Усього годин	20

Поточний контроль проводиться у вигляді усного або письмового опитування. За теоретичну підготовку до практичних робіт студенти можуть отримати максимальну оцінку 5 балів. Максимальна оцінка за виконання та оформлення кожної практичної роботи складає 5 балів. Загалом з кожної практичної роботи студент максимально може отримати 10 балів.

З усіх тем змістового модуля 1, які виносяться на практичні заняття студент може отримати максимально 50 балів, а з усіх тем змістового модуля 2 також 50 балів.

Загалом з усіх тем змістових модулів студент може отримати 100 балів.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) незапланований.

Поточний контроль (мах = 40 балів)										Загальна кількість балів
Модуль 1										
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
Лб. 1	Лб. 2	Лб. 3	Лб. 4	Лб. 5	Лб. 6	Лб. 7	Лб. 8	Лб. 9	Лб. 10	
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100,0

Критерії оцінювання усної (письмової) відповіді:

- 1 бал* – відповідь мінімальна, розкрито частково одне питання.
2 бали – відповідь неповна на основі прочитаної лекції; розуміння і розкриття лише окремих позицій.
3 бали – відповідь повна, логічна на основі прочитаної лекції; розуміння і розкриття декількох позицій.
4 бали – відповідь повна, логічна на основі прочитаної лекції; розуміння і розкриття всіх позицій.
5 балів – відповідь вичерпна, логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає роз'яснення всіх систематизованих позицій; використання тексту лекції, підручників та додаткових наукових джерел; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Тема 1. Природні комплекси України

Тема 2. Гідрологічна характеристика України.

Тема 3. Характеристика ґрунтів України.

Тема 4. Фізико-географічні особливості Чорного і Азовського морів.

Тема 5. Фізико-географічна характеристика Полісся.

Тема 6. Фізико-географічна характеристика Лісостепу і Степу України.

Тема 7. Орографічна характеристика Криму і Карпат.

Тема 8. Антропогенні та трансформовані природні ландшафти України.

Тема 9. Фауна Чорного і Азовського морів

Тема 10. Дослідження фауни Чорного моря.

Тема 11. Походження фауни Чорного і Азовського морів.

Тема 12. Фауна безхребетних України

Тема 13. Особливості розповсюдження, значення одноклітинних в утворенні осадових порід, паразитичні одноклітинні в Україні.

Тема 14. Лопатоногі, панцирні (хітони) молюски України.

Тема 15. Їстівні довстулкові молюски України.

Тема 16. Первиннобезкрилі комахи, їхнє значення у процесах

грунтотворення та переробки рослинних залишків.

Тема 17. Дослідження ґрунтової фауни в Україні.

Тема 18. Ентомологічні дослідження в Україні.

Тема 19. Комахи-шкідники деревних порід, їх поширення в Україні (мінуючі і галоутворюючі).

Тема 20. Хордові України

Тема 21. Особливості прісноводної іхтіофауни різних регіонів України.

Тема 22. Морська іхтіофауна України

Тема 23. Акліматизація риб в Україні

Тема 24. Сезонний характер перебування птахів на території України (осілі, кочові, перелітні, пролітні, зимуючі).

Тема 25. Орнітофауна урбанізованих ландшафтів

Тема 26. Кільцювання птахів на території України

Тема 27. Формування теріофауни України в неогені і антропогені, історичні зміни фауни ссавців.

Тема 28. Китоподібні і ластоногі в Україні.

Тема 29. Промислові звірі і птахи України.

Тема 30. Сучасний стан акліматизованих і реакліматизованих звірів (бобра, американської норки, зубра, муфлона і ін.) України.

Тема 31. Охорона тваринного світу України

Тема 32. Закони України, що регламентують використання тваринних ресурсів.

Тема 33. Біотехнічні заходи по охороні і привабленню рідкісних і зникаючих видів тварин.

Тема 34. Рідкісні і зникаючі тварини на карті України.

Тема 35. Вплив рекреації і туризму на стан фауністичних комплексів Полісся, Карпат, Криму, прибережних вод Чорного і Азовського морів.

Тема 36. Тварини Волині, які знаходяться під охороною.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Здобувач освіти повинен відвідувати згідно розкладу занять всі види аудиторних занять передбачені навчальним планом. Графік консультацій із навчальної дисципліни розміщений на дошці оголошень та на сайті кафедри зоології. У разі відсутності студента на занятті він зобов'язаний його відпрацювати (графік відпрацювання знаходяться на дошці оголошень кафедри зоології).

Політика щодо неформальної, інформальної та дуальної освіти. Якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній (курси, семінари, тренінги, стажування) чи інформальній освіті і їх тематика, обсяг вивчення та зміст відповідають освітньому компоненту в цілому або його окремому розділу, змістовому модулі, темі (темам), що передбачені силабусом навчальної дисципліни, і проходження яких підтверджено документально

(сертифікат, свідоцтво, посилання тощо), то зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»

<https://ed.vnu.edu.ua/71-2/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b8-%d0%b2%d0%bd%d1%83-%d1%96%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%96-%d0%bb%d0%b5%d1%81%d1%96-%d1%83>

У випадку дуальної форми здобуття освіти зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно «Положення про підготовку студентів у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти» на основі тристороннього договору між закладом освіти, суб'єктом господарювання і здобувачем освіти

<https://ed.vnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%be%d0%b2%d0%b0-%d0%b1%d0%b0%d0%b7%d0%b0>

Політика щодо академічної доброчесності. Студент повинен самостійно виконати всі завдання лабораторних робіт, а у випадку запозичень інформації зобов'язаний коректно її відображати з посилання на першоджерело. Використання будь-яких джерел інформації під час проведення різних форм оцінювання знань (поточний, модульний, підсумковий контроль) заборонено.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти повинен вчасно виконати всі завдання лабораторних робіт і надавати їх для перевірки викладачу. У випадку відсутності студента на занятті з об'єктивних причин (хвороба, заява по поважній причині) термін здачі робіт може бути змінений. До підсумкової форми контролю (екзамену) здобувач освіти має відпрацювати пропущені заняття та здати лабораторні роботи.

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного контролю. При цьому завдання із різних видів цього контролю (виконання лабораторних робіт і теоретична підготовка до занять) оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно. Для успішної здачі освітнього компонента сумарна кількість балів отриманих студентом за семестр повинна становити не менше 60,0. Якщо ж кількість балів є меншою, то здобувач має можливість успішно здати дисципліну у формі заліку на ліквідації А академічної заборгованості.

При цьому на залік виноситься 100,0 балів. Залікова робота передбачає розкриття п'яти теоретичних питань із переліку питань для підготовки до заліку, що взяті із різних тем курсу. Залікова робота оцінюється максимально

у 100,0 балів (кожне питання оцінюється максимум у 20,0 балів). Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60,0 балів за 100-бальною шкалою.

Перелік питань для підготовки до заліку

1. Історія розвитку і завдання фауністики.
2. Види автохтони, іммігранти.
3. Загальна характеристика фауни України.
4. Особливості фауністичних комплексів різних регіонів.
5. Найпростіші і кишковопороржнинні України, їхнє значення у водних, наземних, ґрунтових екосистемах.
6. Губки у фауні України.
7. Плоскі черви. Найбільш поширені паразити в Україні.
8. Круглі і кільчасті черви: особливості біології, прісноводні, морські, ґрунтові види.
9. Двостулкові молюски фауни України.
10. Поширення та особливості біології черевоногих молюсків України.
11. Ракоподібні України.
12. Павукоподібні; поширення, особливості біології, найбільш розповсюджені види, отруйні павукоподібні.
13. Характеристика комах України.
14. Комахи з неповним перетворенням. Найбільш розповсюджені види, значення, рідкісні і зникаючі види.
15. Жуки України; особливості біології, значення у природі і в господарстві, види, що потребують охорони.
16. Лускокрилі; особливості біології, поширення, значення.
17. Первиннобезкрилі комахи, їхнє значення у процесах ґрунтотворення.
18. Перетинчастокрилі. Найбільш поширені види, значення, види, що потребують охорони.
19. Нижчі хордові у фауні України.
20. Хрящові риби України.
21. Круглороті в Україні, проблеми їх охорони.
22. Оселедцеподібні (оселедцеві, лососеві, щукові); біологія, поширення, промислове значення.
23. Коропоподібні; особливості біології, значення, поширення.
24. Осетроподібні, особливості морфології і біології, проблеми охорони осетроподібних в Україні.
25. Окунеподібні; поширення, прісноводні і морські види, значення.
26. Загальна характеристика батрахофауни України.
27. Безхвості земноводні в Україні; поширення, значення.
28. Хвостаті земноводні України; поширення, особливості біології, проблеми охорони.
29. Герпетофауна України.
30. Ящірки України; особливості біології, поширення, значення.

31. Змії України; поширення, отруйні види, рідкісні і зникаючі змії України.
32. Характеристика сучасного стану орнітофауни України.
33. Водоплавні птахи в Україні (гагароподібні, гусеподібні, трубконосі, веслоногі).
34. Сиви України.
35. Дятлоподібні в Україні.
36. Соколоподібні в Україні, проблеми охорони.
37. Горобцеподібні в орнітофауні України (загальна характеристика, основні родини).
38. Загальна характеристика теріофауни України.
39. Комахоїдні, рукокрилі.
40. Зайцеподібні. Гризуни.
41. Китоподібні. Ластоногі.
42. Хижі ссавці України; поширення, особливості біології, значення.
43. Парнокопитні; особливості біології, поширення, мисливсько-промислове значення.
44. Акліматизація і реакліматизація тварин в Україні.
45. Заповідні території України.
46. Характеристика фауни Карпат.
47. Характеристика фауни Криму.
48. Фауна Полісся.
49. Фауна Лісостепу і Степу.
50. Фауна Чорного і Азовського морів.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Критерії оцінювання знань

Оцінка	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів
90 – 100	Здобувач вміє: Повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання, відповідь свідчить про всебічні, систематизовані, глибокі знання, вільно володіє теоретичними основами і педагогічну термінологією, правильно застосовує одержані знання для розв'язання практичних завдань, для аналізу педагогічних явищ, творчо вирішує поставлені завдання, гнучко використовує міжпредметні зв'язки в узагальненні інформації, демонструє ґрунтовні знання першоджерел, уміння самостійно розкривати їх зміст, робити узагальнення і висновки, використовуючи додаткову літературу, вільно володіє нормативною, сучасною мовою, планувати освітню діяльність з біології. Самостійно розробляти уроки.

89-75	Здобувач володіє понятійним апаратом педагогіки. Уміння і навички студента дозволяють викласти матеріал логічно, послідовно, висловити власну думку, зробити висновок, правильно розкриває основний зміст матеріалу, добре знає основні педагогічні закономірності і вміє використовувати їх при розв'язанні практичних завдань, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, у відповіді допускає 1 - 2 незначні неточності у використанні педагогічної термінології чи тлумаченні педагогічних явищ.
74-60	Здобувач достатньо володіє понятійним апаратом, уміння і навички студента дозволяють викласти матеріал досить логічно, послідовно, правильно розкриває основний зміст матеріалу, добре знає основні педагогічні закономірності і вміє використовувати їх при розв'язанні практичних завдань, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, у відповіді допускає 1 значну неточність (серйозну помилку) у використанні наукової та педагогічної термінології чи тлумаченні педагогічних та біологічних явищ, відчуваються труднощі у використанні теоретичних положень при розв'язанні практичних завдань, не вміє самостійно зробити узагальнюючий висновок.
1-59	У здобувачів відсутня логіка і обґрунтування теоретичних положень, відповідь має переважно репродуктивний характер, допускаються суттєві помилки, відповіді мають фрагментарний характер, у відповіді не розкриті основні поняття..

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Бондарець В.І. Атлас птахів України: Повна збірка. Київ : Знання, 2020. 480 с.
2. Зоологія з основами екології : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Суми : Університетська книга, 2020. 615 с.
3. Марченко А.Б. Лісова ентомологія. Навч.-метод. посібник. Київ : ЦУЛ, 2020. 134 с.
4. Світ тварин. Ілюстрований атлас. Київ : Рідна мова, 2020. 264 с.
5. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. Зоологія. Навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 290 с.
6. Фауна України та її збереження: Методичні рекомендації / Укладачі Бусленко Л. В., Іванців В. В. – Луцьк, 2020. – 70 с.
7. Химин М. В., Корх Ю. О. Водоплавні птахи Національного природного парку «Прип'ять-Стохід» / Збірник праць зоологічного музею, 2018. С. 97-105.

Додаткова:

1. Енциклопедія мігруючих видів диких тварин України / під загальною редакцією Полуди А.М. Київ, 2018. 694 с.
2. Мазуркевич А.Й., Трокоз В.О., Карповський В.І. та ін. Фізіологія сільськогосподарських тварин. Практикум. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 340 с.
3. Осадчий О.С. Основи сільського господарства. К. : Центр навчальної літератури, 2021. 294 с.

Інтернет-ресурси:

- 1.<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2894-14>
- 2.http://ebk.net.ua/Book/law/getman_ekopu/part14/1406.htm

3. <http://uastudent.com/pryroдно-zapovidnyy-fond-ukrayiny-ta-pravova-okhorona-tvarynnoho-svitu>
4. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10kviotc.pdf>
5. <http://kharkovskiyeco.narod.ru/books/books/OhoronaTvarinnogoSvitu/index.html>
6. <https://redbook-ua.org/animals/region/donecka>
7. <https://tvarunu.com.ua/>
8. <https://discover.in.ua/animals/>
9. http://zuotov.blogspot.com/p/blog-page_58.html
10. <https://music.i.ua/user/378087/41296/>